

WRI Türkiye Sürdürülebilir Şehirler Direktörü
Dr. Güneş Cansız

WRI Türkiye Sürdürülebilir Şehirler Kentsel Gelişim ve
Erişilebilirlik Yöneticisi Dr. Çiğdem Çörek Öztaş

WRI Türkiye Sürdürülebilir Şehirler: “Hedef: 2040 yılında İzmir’de Metabolik Bisiklet Ağı”

Hollandalı mimarlık/planlama firması FABRICATIONS ve WRI Türkiye Sürdürülebilir Şehirler ortaklığında geliştirilen “İzmir Metabolik Bisiklet Ağı” projesi ile 2040 yılına yönelik bir strateji hazırlanıyor. Bu kapsamda İzmir’de önümüzdeki yıllarda yapılması planlanan bisiklet yollarına, kentin strateji ve projeleri ile uyumlu olacak şekilde başka işlevler kazandırılarak kaynakların daha verimli kullanılmasının teşvik edilmesi amaçlanıyor. Projenin detaylarını WRI Türkiye Sürdürülebilir Şehirler’den Direktör Dr. Güneş Cansız ve Kentsel Gelişim ve Erişilebilirlik Yöneticisi Dr. Çiğdem Çörek Öztaş’la konuştuk.

“İzmir Metabolik Bisiklet Ağı” adı altında bir projeniz var. Projenin detaylarını konuşmadan önce kentler üzerindeki “metabolik” yaklaşımdan bahsedebilir misiniz?

Kentsel metabolizma, Birleşmiş Milletler tarafından da kullanılan bir şehir planlama yaklaşımı. “Metabolizma” denmesinin sebebi ise, kentleri de tıpkı insanlara benzeterek her ikisinin de benzer bir metabolizmaya sahip olduğu görüşünü savunmaları. Daha basite indirmek gerekirse, nasıl ki insan vücudu damarları vasıtasıyla hücrelere ihtiyaç duydukları madde ve enerjiyi iletmiyorsa, kentler de elektrik ve yol ağları ile kent içinde enerji aktarımı, eşya taşıması ve insan hareketliliğini sağlıyor. Ne var ki insan vücudu bunu döngüsel bir sistem içinde gerçekleştirirken, kentlerde bir sistemin girdisi aynı sistemin atığı olarak yatay bir düzlemde işliyor. Metabolik kent yaklaşımı ise, kentlerde bir sistemin atığı olarak görülen bir unsurun başka bir sistem içinde kaynak olarak değerlendirildiği döngüsel ekonomi ile kaynak verimliliğini esas alıyor. Bu yaklaşım ile kent içindeki enerji ve materyal akışları optimize ediliyor ve atıklar kaynaklara dönüştürülerek kaynak açısından daha performanslı kentsel alanlar elde ediliyor.

Günümüzde küresel nüfusun yüzde 55’i kentlerde yaşıyor ve yaklaşık 10 yıl içinde kentsel nüfus yoğunluğu daha da artacak ve yüzde 60’ları geçecek. Ve daha şimdiden kentler, dünyadaki kaynakların yüzde 75’inin tüketiminden sorumlu. Öyle bir durumdayız ki Dünya Limit Aşım Günü verilerine göre, 1 Ağustos 2018, tarihteki en erken limit aşım günü olarak kayda geçti. Her geçen gün bir sonraki yılın kaynaklarından hızla harcadığımızı göz önünde bulundurursak, kaynaklarımızı verimli bir şekilde kullanmamız gerekiyor sözü artık az bile kalıyor. İşte metabolik kent yaklaşımı da tam bu noktada tek bir altyapı yatırımıyla birden fazla amaca hizmet etmeyi öngören stratejik bir yaklaşımdır.

Projenin çıkış amacı nedir? Bu kapsamda neler yapılacak?

İzmir Metabolik Bisiklet Ağı projesinin çıkış noktası İzmir’in hem bisikletli ulaşım altyapısına verdiği öneme, hem de sürdürülebilir ve yaşanabilir şehir olma vizyonuna dayanıyor. Hollandalı proje ortağımız FABRICations ile aldığımız “Yaratıcı Endüstriler Fonu” desteği ile hali hazırda günde 35 bin kişinin bisiklet kullandığı İzmir’de bisikletli ulaşım altyapısını geliştirirken eş zamanlı olarak kentnin diğer hedef ve stratejilerine de katkı sunabileceğimizi düşündük. Bu doğrultuda, Haziran ayında bizim ve FABRICations’ın uzmanlarının bulunduğu proje ekibi İzmir’de yerel paydaşlarla yüzyüze görüşmeler yaptı. Merkez ve ilçe belediyeleri, sivil toplum kuruluşları, kamu kurumları ve akademisyenlerden alınan görüşler doğrultusunda İzmir için öncelik alanlar belirlenirken bazı projeksiyonlar da yapıldı. Ardından da 1 Ağustos 2018 tarihinde İzmir Büyükşehir Belediye Başkan Vekili Dr. Sırrı Aydoğan ve Hollanda Büyükelçisi Ekonomik İş Ağı Direktörü Helene Rekkers’in açılış konuşmalarını yaptığı bir çalıştay gerçekleştirdik. 32 kişinin katılım gösterdiği çalıştayda bisiklet altyapısını lojistik, atık yönetimi, turizm faaliyetleri gibi alanlarla birleştirme fikirleri üzerine yoğunlaşıldı.

Projenin 2 aşaması var sanıyorum. Birinci ve ikinci aşamada yapılacak olanlar nelerdir?

Aldığımız destek iki aşamadan oluşuyor. Biz şu ana kadar asıl projenin kendisini kurguladığımız ilk aşamadayız. Bu ilk aşama kapsamında katılımçılık ilkesi temel alınarak yerel paydaşların

görüşleri alınarak projenin hayata geçeceği ikinci aşama için hazırlık yapıldı. Eylül ayı içerisinde projenin devamı için ikinci destek başvurusunda bulunacağız. Projenin ikinci aşama için de onaylanması halinde, çalıştaylarda belirlenen öncelik alanları doğrultusunda İzmir’in 2035 vizyonunu destekleyecek bir strateji dokümanı ortaya çıkacak. Bir yıl sürecek projenin sonuçlarının internet sitesi ve AR teknolojisi vasıtasıyla da paylaşılarak İzmir Büyükşehir Belediyesi’nin halihazırda üzerinde çalıştığı strateji ve eylem planlarına da girdi sağlamasını hedefliyoruz. Uygulamaların hayata geçmesi ile de İzmir’de trafiğin, dolayısıyla gürültü ve hava kirliliğinin ve yolculuk sürelerinin azalmasını bekliyoruz. Bunlar azalırken bir yandan da daha fazla atığın toplanıp işleneceğini, arsa değerlerinin artacağını, turizmin iyileşeceğini öngörüyoruz.

Çalışma sürecinden bahsedebilir misiniz? Proje ne zaman aktif olarak kullanılmaya başlanacak?

Proje 2035 yılını hedefleyen, “metabolik bisiklet ağı” vizyonunu kente kazandıran

dırmaya çalışan stratejik yaklaşımı olan bir proje. Yani asıl amacımız hem kullanıcılara hem de yerel yönetime bu konuda bir vizyon kazandırmak; konu üzerine düşüncelerini sağlamak. Ancak elbette proje, uygulanabilir, kente adapte edilebilir plan ve önerilerden oluşacak. Bugüne kadar projeye destek olan İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin projeyi uygulama planları içerisine almasını ve projenin kullanıcılarla buluşmasını arzu ediyoruz.

İzmir'de daha önce yapmış olduğunuz projeleriniz de var, bu proje onlarla birlikte kente nasıl bir katkı sağlayacak?

İzmir'de, 2015-2017 yılları arasında hazırladığımız "İzmir Tarih Sürdürülebilir Ulaşım Projesi" ile "Metabolik Bisiklet Ağı" projesi aslında birbirlerini tamamlayıcı nitelik taşıyor. İzmir Tarih Projesi'nde odak, özellikle İzmir'in tarihi çarşı merkezi olan Kemeraltı bölgesi ve çevresinde yaya odaklı bir ulaşım planı hazırlamaktı. Bunun yanında, proje kapsamında yeni bir bisiklet ağı ve bisiklet paylaşım istasyonları da önerilmişti. Metabolik Bisiklet Ağı Projesi ile ise kent bütününde, atık, enerji, turizm, konut kullanımları gibi pek çok işle ve döngüsel ekonomiye odaklanan bir bisiklet ağı önerisi sunulacak. Bir önceki

çalışmada kazanılan tecrübeler ve ortaya konulan öneriler; metabolik bisiklet ağı projesinde yeniden değerlendirilecek. İki proje birlikte değerlendirildiğinde; toplu taşımayla entegre, yaya ve bisiklet odaklı bir kentsel gelişim vizyonu ortaya çıkmış olacak.

Projenin İzmir'de uygulanmasının sebebi nedir? Proje başka kentlerde de geliştirilecek mi?

Bir önceki soruda da yanıtladığımız gibi, İzmir uzun süredir çalıştığımız bir kent. Kente dair belli bir bilgi birikimimiz ve saha tecrübemiz var. Bu tecrübelerin farklı projelerle yeniden değerlendirilmesi bizce projelerin uygulanabilirliğini arttıran bir süreç. Bunun yanında, kentte önemli bir bisiklet kültürü var. Günlük ortalama 35 bin kişinin ulaşım amaçlı bisiklete bindiği biliniyor. Kentin topografyası da şu an yalnızca sahil kesimlerinde bulunan bisiklet yollarının iç kesimlere yayılmasına imkan veriyor. Bu nedenlerle bu proje kapsamında İzmir'le çalışmayı uygun bulduk. Ayrıca İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin halihazırda üzerinde çalıştığı Türkiye'de ilk defa sadece bisiklet özelinde hazırlanan bir "Bisikletli Ulaşım Ana Planı" çalışması mevcut ve bu plan çalışması İzmir Büyükşehir Belediyesinin bisikletli ulaşımına verdiği önemi açıklıkla

ortaya koyuyor. Bizim projemiz de bu planla eş zamanlı hazırlanacak ve bu plana girdi niteliğinde kullanılabilir. Proje ile atık, enerji kullanımı, boş zaman değerlendirme, ulaşım gibi farklı konular bir arada ele alınıyor ve çözüm üretilmeye çalışılıyor. Bu açıdan bakıldığında hem bu konularda yönetim ve organizasyon sorunları olan büyük kentlerde hem de bu sorunlarla henüz yüzleşmekte olan gelişmekte olan kentlerde projenin uygulanması yerinde bir karar olacaktır. Şu an gündemimizde farklı bir kentte bu projeyi geliştirmek yok ancak kentinde sorun ve potansiyel gören yerel yönetim temsilcileri bizlerle iletişime geçebilirler. Yeni fikir ve önerilere de açığız.

Konuya ilişkin yerel yönetimlere vermek istediğiniz bir mesaj var mı?

Kentlerde geliştirilen projelerin sadece günlük sorunları çözmeye yönelik değil; daha kalıcı, geleceğin sorunlarını da öngörerek, bu sorunlara da yanıt bulmaya çalışacak vizyonla hazırlanması gerekmektedir. Aksi taktirde yapılan müdahaleler, yeni sorunların da oluşmasına sebep olabiliyor. Uzun vadeli hedefleri olan ve kente yeni yaklaşımlar katan bu gibi projelerin hem merkezi hem de yerel yönetim düzeyinde geliştirilmesini umuyoruz.